

PROJECTE D'APLICACIÓ DEL PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL A L'IES BADIA DEL VALLÈS

1. Justificació	1
2. Proposta per l'aplicació del programa de competència social	4
2.1 Descripció del treball	
2.2 Anàlisi del context	
2.3 El centre	
2.4 Les famíles	
3. Seguiment de l'aplicació del programa	14
4. Estudi de camp de l'aplicació del programa a un grup de Tercer	16
5. Projecte d'aplicació del Programa de Competència Social pel curs 2002-2003	24
6. Annex 1	26
Programa de competència social	
Aplicació del Programa de competència social	
7. Annex 2	35
Dossier d'aplicació de les habilitats cognitives, del programa de Competència Social al Primer cicle de la ESO	
8. Annex 3	48
Dossier d'aplicació de les habilitats cognitives, del programa de Competència Social al Segon cicle de la ESO	

1. JUSTIFICACIÓ

Com a institut ens vam plantejar un repte: dissenyar i implementar un programa de desenvolupament d'habilitats en situacions educatives, emmarcades dins d'un context real.

L'institut Badia del Vallès és un centre que ha treballat tradicionalment en la línia d'integrar a tots els seus alumnes en tots els processos d'ensenyament-aprenentatge, però potser el que calia és establir un projecte que ens ajudés a coordinar tots els programes, plans i accions destinades a millorar la convivència en el centre.

L'IES Badia del Vallès concentra el 70% de la població de Secundària escolaritzada a la població, en un municipi de 16.000 habitants.

Aquesta singularitat afegida a la també singularitat del municipi (és un municipi de menys d'un quilòmetre quadrat amb uns 16.000 habitants) ens permet controlar la incidència dels programes que apliquem en els centres escolars i en el conjunt del municipi, degut al poc territori i per tant a la possibilitat de controlar la majoria de variables.

L'IES s'ha plantejat per tant que esta formant a un percentatge molt elevat de la població del municipi, un municipi de característiques molt particulars (índex d'atur dels més alts de Catalunya, renda per càpita de les més baixes, baix nivell de formació, - com manifesten les dades amb un alt risc d'exclusió social-) i que està fent una gran tasca per millorar la seva situació. És per tant una gran responsabilitat la que té de cara a la nostra població.

L'Equip Directiu conscient d'aquesta realitat, i conscient de que patim dels símptomes dels que pateixen la majoria d'instituts de Catalunya: augment de joves desmotivats i amb manca de valors, conductes conflictives que generen problemes de convivència en el centre, el decensís de part del professorat, s'ha plantejat treballar per la millora de la convivència en el centre,

Evidentment tasca difícil, però jo crec que un dels fenòmens que es pot estudiar és que actualment hi ha eines a l'abast dels centres i en les que es poden recolzar per

ajudar-los a definir el seu camí. Implicar-se en projectes que es realitzen en el municipi, que es proposen pels EAP i pel Departament, és a dir, no ser un centre que tanca les portes a l'exterior també pot proporcionar un gran ajut.

L'institut està ubicat en una zona on molts alumnes creixen en circumstàncies de gran tensió emocional. L'objectiu principal de l'aplicació d'un programa de Competència Social en aquest context és ajudar als nois i noies a adquirir unes habilitats, unes actituds i uns valors que els ajudin a prendre en calma decisions responsables i que els motivin a resistir i contrarestar comportaments destructius.

M'agradaria comentar una dada dels resultats d'un recent estudi fet als joves de la població (Projecte "Future"), aquesta indica que tenim un preocupant percentatge (39%) de nois que no estan satisfets amb el sistema escolar, pel que entenem que el sistema escolar tal i com està plantejat no és bo per a tothom. Hi ha molts estudiants que per diferents qüestions (familiars, personals, inadaptació al sistema...) no han continuat estudiant, a més a la població hi ha un 6,5% d'absentisme a l'ESO.

Per aquest motiu és va decidir iniciar dos projectes que un cop implementats ens permetran establir un marc en el qual es treballen totes les habilitats socials, els valors i el coneixement de sí mateix, així com establir pautes de com resoldre els conflictes.

El primer lloc durant el curs 2001-2002 s'inicia l'aplicació en el centre del PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL de la Generalitat i pel curs 2002-2003 està previst realitzar un curs de formació integrat per alumnes, pares i professors per treballar la mediació.

2. PROPOSTA PER L'APLICACIÓ DEL PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL

2.1 Descripció del treball

Es tracta d'intervenir a nivell experimental, en 6 grups classe, tres per a cada cicle de l'ESO –en total en el centre hi ha 16 grups d'ESO–, que són els que presenten un més alt índex de conductes considerades conflictives un baix rendiment generalitzat, uns patrons d'atribució incorrectes i estils motivacionals que afavoreixen el manteniment d'un clima enrarit, fonamentalment, en el que es refereix a les relacions amb el professorat.

Nombre d'ALUMNES subjectes a l'experiència			
Primer cicle	Primer	40	A i B
	Segon	28	B
Segon cicle	Tercer	38	A i B
	Quart	28	D

La intenció del centre és considerar aquesta intervenció com una aplicació del programa de Competència Social a uns grups pilots, i continuar amb una intervenció de caràcter preventiu a tota la comunitat educativa de l'ESO, amb l'objectiu que l'educació en el conflicte s'implementi a l'activitat quotidiana de les aules i del centre en general.

Som conscients que no podem esperar resultats miraculosos i que gran part de l'èxit radicarà en el grau de compromís de tots els responsables d'aplicar el programa per a la consecució dels objectius plantejats.

PROCESSOS A TRACTAR

El programa de Competència social busca una millora de les habilitats socials i de les relacions socials entre l'alumnat que ha rebut el curs. Els materials publicats pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat formen part d'un mètode que té dues característiques clares:

1.- Se centra en allò que és interpersonal, en l'àmbit relacional, en els problemes de convivència i en la manera de resoldre'ls

2. Parteix d'un enfocament cognitiu, que ha demostrat ser eficaç, sobretot quan la situació familiar, cultural i ambiental de l'alumne impediex controlar variables tant importants com la televisió, l'entorn familiar, l'ambient del carrer, etc.

PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL	
Què pretèn?	<p>Ensenyar els cinc pensaments, que Spivack i Shure van identificar com a específics per a la resolució de problemes interpersonals:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Causal: capacitat de determinar l'origen o causa d'un problema. ➤ Alternatiu: l'habilitat d'imaginar el major nombre de solucions a un problema determinat. ➤ Conseqüencial: capacitat de preveure les conseqüències d'un dit o fet. ➤ De perspectiva: capacitat de situar-se en el lloc de l'altre/a. ➤ De mitjans-fins: habilitat de saber marcar-se objectius i organitzar els mitjans per arribar-hi.
De què consta?	De materials de treball adaptats a l'Educació Primària i a l'Educació Secundària.
Duració	És un programa de 30 hores lectives, que s'imparteix idealment amb una freqüència de dues hores setmanals, a grups heterogenis d'alumnes.
Activitats	<p>Per aplicar a l'institut ens interessa el d'Educació Secundària, que divideix les activitats en tres temes que s'interrelacionen entre sí:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Habilitats cognitives: ensenyar les habilitats cognitives necessàries per a la relació interpersonal. ➤ Creixement moral: Teoria del creixement moral i dilemes per a l'entrenament cognitiu i la discussió moral. ➤ Habilitats socials: Teoria i mètode estructurat per a l'entrenament. Escala per mesurar l'assertivitat.
A qui va dirigit?	Als alumnes de primer i segon cicle de l'ESO
Qui hi està implicat?	Tota la comunitat educativa (professors, alumnes, pares, personal no docent).

APLICACIÓ DEL PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL A SIS GRUPS PILOT

Definit l'escenari, els actors, la problemàtica amb la que ens enfrontem, enumerades les habilitats que creiem bàsiques per desenvolupar, disposem de suficients elements per a concretar alguns aspectes bàsics de la intervenció a portar a terme.

Una problemàtica complexa necessita d'una intervenció igualment complexa. La varietat de contextos on té lloc el conflicte i les múltiples variables que el potencien o redueixen obliguen a treballar des de diferents perspectives, en diferents àmbits, amb

diferents col·lectius i amb estratègies de treball diferents. La formació del professorat des del Pla de Formació, la intervenció amb les famílies, el recolzament puntual i especialitzat del EAP son elements indispensables per a garantir un èxit relatiu de la nostra intervenció.

El programa d'intervenció girarà entorn l'aplicació del Programa de Competència Social i de les relacions entre l'alumnat i entre aquest i el professorat.

PLANIFICACIÓ DEL PROGRAMA D'INTERVENCIÓ

El programa suposa el desenvolupament d'habilitats i destreses específiques que fan del subjecte un ser capaç d'autoregular-se, de comprendre's a si mateix i de comprendre als altres, destinat a dotar d'eines adequades a tota la comunitat educativa per afrontar la resolució de conflictes des d'una perspectiva educativa i enriquidora.

- El Projecte del Centre aborda diferents àmbits

A. La intervenció en el grup-classe amb caràcter reactiu, amb l'objectiu de millorar el clima d'aula i reduir la percepció de conflictivitat existent.
B. La intervenció en el claustre per sensibilitzar-lo amb aquesta nova perspectiva d'afrontar el conflicte.
C. La intervenció amb les famílies per disposar de noves estratègies en les relacions amb els seus fills.
D. La intervenció en el centre per aconseguir que, poc a poc, l'educació en el conflicte passi de ser un problema a un objectiu vertebrador de la seva acció educativa.

Objectius

Objectius generals	<p>1. Educar a l'alumnat per viure el conflicte com una situació educativa.</p> <p>2. Millorar el clima de l'aula.</p> <p>3. Sensibilitzar a tots els sectors de la comunitat educativa en aquesta nova mirada sobre el conflicte, de forma que a mig termini el centre adopti l'educació en el conflicte com a un dels objectius vertebradors que impregnin tots els documents de planificació educativa.</p>
Objectius específics	<p>1. Que els alumnes i les alumnes adquireixin habilitats i estratègies per afrontar el conflicte d'una manera constructiva i educativa.</p> <p>1.1 Que l'alumnat aprengui l'esquema general del pensament reflexiu i autoregulator.</p> <p>1.2 Que l'alumnat aprengui a posar-se en el punt de vista de l'altre, a ser sensible a les circumstàncies i necessitats de l'altre, a realitzar inferències causals ben fonamentades sobre la conducta de l'altre.</p> <p>1.3 Que aprenguin a distingir les característiques dels problemes, que sàpiguin distingir conflicte d'interessos i tasques de col·laboració mitjançant la resposta assertiva, la negociació i la resposta prosocial.</p> <p>1.4 Que aprenguin a exercitar la creativitat a l'hora de pensar solucions als problemes.</p> <p>1.5 Que els aprenguin a avaluar les conseqüències des les seves conductes en els conflictes en base al guany material, al manteniment de l'amistat, la satisfacció amb ell mateix.</p> <p>2. Que els alumnes i les alumnes adquireixin el valor de pertànyer a un grup cohesionat, acollidor i solidari.</p> <p>3. Que el professorat i les famílies estiguin informades d'altres alternatives que permeten veure el conflicte com una situació altament educativa.</p> <p>4. Que el professorat i les famílies adquireixin habilitats i destreses eficaces per afrontar els conflictes que sempre acompanyen als processos educatius.</p>

Planificació de l'aplicació del programa i del desenvolupament del projecte

Fases del Projecte	
Fase 1	<p>Intervenció en els grups seleccionats per ser pilots –degut a un més alt índex d'alumnes amb perfil de conductes conflictives-</p> <p>Responsable: professors voluntaris que estant realitzant l'assessorament.</p> <p>Recursos: Recolzament formatiu e informatiu.</p> <p>Responsables: Creació de l'Equip de Coordinació per la Gestió de la Convivència (ECGC), format per Director, Caps d'Estudis, Coordinadora Pedagògica, Pedagoga Terapeuta i investigadora.</p> <p>Temporalització: Primer i segon d'ESO – Gener, Febrer i Març Tercer i quart d'ESO - Abril, Maig i Juny</p>
Fase 2	<p>Intervenció en el centre amb caràcter preventiu per:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informar • Formar <p>Al claustre i a les famílies al voltant dels nous plantejaments i estratègies per afrontar els conflictes.</p> <p>Responsables: Equip Directiu, Departament d'Orientació i Servei d'Educació.</p> <p>Recolzament extern: Assessorament al centre per un expert i EAP.</p> <p>Temporalització: Curs 2001-2002</p>
Fase 3	<p>A partir de l'avaluació de la fase 1, disseny de l'aplicació del Programa de Competència Social amb caràcter preventiu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Aplicació a totes les tutories de l'ESO el Programa. ✓ Creació de un grup de treball mixte pares, alumnes i professors per investigar i perfeccionar l'aplicació d'estratègies que treballin el conflicte. ✓ Cursos de formació. <p>Responsables: Consell Escolar o Comissió Delegada, Equip Directiu, Departament d'Orientació, Tutors.</p> <p>Recolzament extern: Servei d'Educació i EAP.</p> <p>Temporalització: Curs 2002-2003</p>

2.2 Anàlisi del context

L'Institut d'Ensenyament Secundari Badia del Vallès, situat al Vallès Occidental, atén a les següents característiques:

- Centre ubicat a Badia del Vallès, zona del cinturó industrial de Barcelona.
- Població afectada per un dels més alts índex d'atur del Vallès.
- Nivell de formació general de la població baix.
- Elevat índex de fracàs escolar a la població.

Característiques de la població on està ubicat el centre

El nucli urbà de Badia del Vallès es constitueix el 9 de febrer de 1994. És un municipi amb unes característiques especials, situat entre Barberà, Cerdanyola i Sabadell, a una extensió de 0,956 Km² i amb una població d'uns 16.000 habitants. El polígon d'habitatges de l'antiga Ciutat Badia va ser projectat a la primera dècada dels seixanta per l'Instituto Nacional de la Vivienda amb la construcció de 4.156 habitatges, pel sistema de pre-fabricació. Les obres s'acabaren l'abril de 1973, amb la inauguració oficial durant el 1975. Va ser una Mancomunitat depenent de Cerdanyola i Barberà fins 1994.

D'una densificació extraordinària, Badia té un esquema viari la forma de la Península Ibèrica. Les escasses 6,3 hectàrees del nou terme estan ocupades en gran majoria - 5,6 ha- pels blocs d'habitatges i, la resta, pels vials i places, amb una notable escassetat d'espais lliures, la qual cosa provoca una pressió demogràfica fora de tota mesura. Badia del Vallès té 193 pisos de setze, onze i cinc plantes, que acullen els 5.372 habitatges i els 135 locals comercials. Al centre del poble hi ha els equipaments administratius de l'Ajuntament, el casal d'avis, la biblioteca pública, una de les més ben dotades de la comarca, el mercat, i l'església parroquial de la Mercè...

A més a més, dispersats per tot el municipi: el Casal de Joves, el Centre Obert, les instal·lacions esportives, el Servei Municipal d'Ocupació, el Centre d'Atenció Primària, el Centre Cultural Antonio Machado, **dos instituts de secundària, quatre centres d'educació primària i dos llars d'infants**. Manca d'espais recreatius (cinemes, teatres, discoteques). L'edat de la població és jove respecte de la mitjana general de la comarca, puix que el 37% dels badiencs són menors de vint-i-cinc anys. La immensa

majoria de la població activa resident treballa fora del municipi, ja que el terme només acull activitats terciàries.

D'un recent estudi sobre el "Programa contra l'exclusió social, per la integració social i laboral" he extret les següents dades referenciades en la taules que segueixen. Dins de l'anàlisi de les desigualtats intracomarcals, en el quadre resum de risc d'exclusió per municipis, trobem a **Badia com a municipi que té el grau de risc d'exclusió més gran de tota la comarca.**

Grau de risc per municipis	Municipi	Indicadors				
		Analfabetisme	Atur	Beneficiaris RMI	Estudis superiors	PNCs
	Badia	Pitjor	Molt pitjor	Molt pitjor	Molt pitjor	Molt pitjor

(millor o pitjor que la mitjana comarcal) Taula 1

Nivell d'instrucció / habitants	No sap llegir ni escriure	Primària incompleta	EGB 1ª etapa	EGB 2ª etapa	FP 1er. Grau	FP 2on.grau	BUP i COU	Títol mitjà	Títol superior
15.335	671	2408	6574	2400	1194	610	1065	251	162
	4,3%	15%	42,8%	15,6%	7,7%	3,9%	6,9%	1,6%	1,05%

Taula 2

Dades socio-demogràfiques,	Factors endògens d'exclusió	Factors exògens d'exclusió
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Piràmide demogràfica més jove del Vallès. ➤ La fecunditat és superior i es dona en edats més joves. ➤ Piràmide educativa amb pitjor nivell d'instrucció de tot el Vallès. ➤ Taxa d'atur més alta de la comarca, el doble d'atur femení que masculí. ➤ Baix nivell de renda bruta familiar disponible. ➤ Percentatge més elevat de famílies usuàries de Serveis Socials. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Desestructuració familiar ➤ Precarietat econòmica ➤ Formació i qualificació personal ➤ Entorn social deprimat ➤ Manca de recursos personals 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Manca de recursos per col·lectius específics ➤ Precarietat de contractes de treball ➤ Manca d'integració dels joves que no s'adapten a les estructures "normalitzades" ➤ Manca de cohesió social ➤ Manca de recursos que substitueixin a la família.

Situació que afecta a part dels joves i adolescents		
Descripció	Preocupació	Recursos
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Inadaptació al sistema escolar. ➤ Manca de formació. ➤ Manca d'habilitats socials i laborals. ➤ Procedència de famílies desestructurades. ➤ Consum de drogues: alcohol, pastilles. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ És un grup que està creixent. ➤ La ESO no dona resposta al fracàs escolar. ➤ Convivència familiar. ➤ Ocultació dels problemes en el cas de les noies. ➤ Fracàs escolar+Desmotivació per formar-se + precarietat laboral dona com a resultat baixes expectatives. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Avaforir una millor adaptació escolar. ➤ Aplicar programes preventius en centres educatius. ➤ Oferta d'estructures que no reproduïxin el sistema escolar reglat (PGS, programes pilot). ➤ Mediadors o "líders naturals" ➤ Centres oberts. ➤ Educadors de carrer.

Podem observar mitjançant la informació que ens ofereixen les taules, com Badia del Vallès, és un municipi amb una les poblacions més joves del Vallès, i a la vegada amb un nivell més baix d'instrucció i d'expectatives socials. **El nombre de persones amb estudis secundaris i superiors és del 8,4% i un 32% no tenen estudis de cap mena.** Això significa que hi ha un procés, que es detecta a nivell d'àrea metropolitana, procés de reproducció educativa (el fantasma de la reproducció social), que té a Badia una crua realitat. A tall d'exemple, cal recordar que a la regió metropolitana, més d'un 60% dels fills d'universitaris segueixen estudis universitaris, contra un escàs 22% dels fills de persones amb estudis primaris.

També s'ha detectat que a molts joves els costa moltíssim plantejar-se la formació com a una eina per canviar el seu present. No tenen gens integrada la idea de formació continua, en general tenen la idea que l'etapa formativa, ha estat una etapa en la que si no has tingut èxit, ja t'has tancat les portes i no es pot fer marxa enrera. Fan una feina que no els agrada, però no es plantegen un canvi perquè formar-se se'ls fa molt costós, suposa esforços, decisions personals dures i prefereixen l'ingrés de diners a curt termini. Tenen per tant una visió limitada de les seves possibilitats vers el món laboral i formatiu.

2.3 El centre

L'IES Badia del Vallès és un centre amb uns 600 alumnes. Compta amb un total de 60 professors.

L'estructura del centre en quant a oferta educativa és la següent

- Tres línies d'ESO
- Dues línies de Batxillerat, amb tres modalitats.
- Cicles formatius de Grau Mig i Superior de les especialitats d'electricitat i d'administratiu.

L'edifici és nou amb espais amplis, que gràcies a l'esforç de la comunitat escolar, gaudeix en l'actualitat d'una notable infraestructura. El complex consta d'un edifici central, un pavelló polisportiu i l'edifici dels tallers.

El Projecte Educatiu de l'IES Badia del Vallès destaca al parlar de la seva línia pedagògica:

- La concepció integral de la formació, potenciadora dels aspectes conviviaus, participatius i conscienciadors.
- La importància de la tasca tutorial per la integració, orientació i formació dels alumnes.
- La línia integradora en el tractament de les diferències.

A causa del baix nivell socio-econòmic de la població hi ha molts alumnes que presenten risc social pel que s'ha de realitzar un gran treball en la línia d'atenció a la diversitat.

La plantilla de professors actual és majoritàriament definitiva, fet que propicia una estabilitat en l'organització del centre. L'institut té una projecció social bona i compta amb el fort recolzament de l'A.P.A., participa sempre en les activitats proposades a nivell de poble: activitats culturals, esportives, etc.

Durant els curss 2000-2001 s'ha redissenyat la normativa de faltes –veure el document de Projecte de Resolució de Conflictes-, elaborant un document consensuat al claustre, on s'ha posat més èmfasi en la resolució del conflicte que en l'aplicació de la

normativa. Jo crec que el treball en aquesta línia ja ens permet descriure el centre com un centre que potser sense haver-s'ho proposat està treballant en la línia de la mediació com a procés educatiu.

Té un equip directiu amb un tarannà obert que porta a terme el compromís aprovat en claustre de vetllar per aconseguir un funcionament òptim del centre, i per derivació donar el millor servei a la població i aconseguir que la comunitat educativa se senti a gust amb el seu treball.

2.4 Les famílies

Respecte a les famílies, el nivell de participació és molt baix, especialment, les famílies dels alumnes que presenten freqüents conductes conflictives. Potser la bonança econòmica per la que estem atravesant explica el fet de que les famílies no valorin la institució educativa com el millor dels sistemes de promoció social existent.

També cal dir que hi ha un grup de pares interessats en el treball que s'està fent en el centre i que han assistit a les reunions informatives on s'ha explicat el projecte de Competència Social que es treballarà amb els alumnes.

També ells han demanat formació com a pares dins de l'escola de pares i mares de la població i tenen previst fer un taller pràctic sobre Competència Social.

3. SEGUIMENT DE L'APLICACIÓ DEL PROGRAMA

Com ja hem comentat durant el curs 2001-2002 es va aplicar el programa de Competència Social de forma experimental a sis grups de la ESO.

El nostre centre té la següent estructura:

Grup de referència	Nombre d'alumnes per nivell a la ESO							
	1er. A	16	2on. A	17	3er. A	16	4art.A	16
	1er. B	24	2on. B	28	3er. B	22	4art.B	24
	1er. C	24	2on. C	27	3er. C	21	4art.C	23
	1er. D	25	2on. D	28	3er. D	21	4art.D	23
			UAC		UAC		UAC	

Organitzativament i per atendre millor a la diversitat hem dividit els tres grups de cada nivell en quatre, un grup A en el que hi situem alumnes amb molt baix nivell de coneixements, que només tenen superat el primer o segon cicle de l'ensenyament primari, però que no són en cap cas conflictius. La idea és realitzar amb aquesta alumnes adaptacions al seu nivell perquè siguin capaços de seguir el curs amb normalitat, ja que en una classe on no se'ls hi adaptés el nivell els resultaria molt difícil seguir el ritme.

Es va iniciar al segon trimestre l'aplicació del Programa de Competència Social de la següent forma:

Nombre d'ALUMNES subjectes a l'experiència			
Primer cicle	Primer	40	A i B
	Segon	28	B
Segon cicle	Tercer	38	A i B
	Quart	23	D

En tots els grups es va introduir com un crèdit variable a excepció de dos grups que per un trimestre vam haver de reduir una hora de dues assignatures, conscients de que no era la millor forma ho vam fer únicament com a cas excepcional per poder fer l'aplicació pilot.

Els professors eren voluntaris, ja que en aquell moment s'estava realitzant el curs d'assessorament en el centre i per tant ens vam haver d'adaptar a l'horari del professorat.

L'estudi el farem únicament d'un grup ja que la resta no vam poder aplicar de forma completa el programa, però si ens va servir per avaluar el projecte veure les dificultats en que es trobaven els professors i planificar de cara als curs 2002-2003.

4. Estudi de camp: Aplicació del programa a un grup de Tercer de ESO

El grup que descriu és el de tercer B, on es va realitzar l'aplicació del programa de Competència Social, de forma completa.

Trets psicològics del grup

	ELEMENTS CONSTITUTIUS	EXPERIENCIES CONDICIONANTS
BIO-PSICOLÒGICA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Desenvolupament físic. ➤ Actitud de recerca. ➤ Consciència de la pròpia identitat. ➤ Afectivitat: ambivalència emotiva ➤ Intel·ligència: etapa de reorganització 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Discrepàncies entre el jo ideal i el jo real. ➤ Influència de les emocions i sentiments en les decisions. ➤ Conflicte amb els adults. ➤ Recerca de plaer, experiències sexuals. ➤ Mecanismes de defensa davant del fet sexual. ➤ Influència dels mitjans de comunicació social.
SOCIO-COMUNITARIA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relació no biològica ni institucional amb els altres. ➤ Amistat-dependència del grup d'amics. ➤ Inestabilitat en la relació amb l'adult. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pressió de grup. ➤ Inseguretat dels pares davant les manifestacions d'independència dels fills. ➤ Experiències familiars negatives. ➤ Pressió social: modes, mitjans de comunicació social.
ÈTICA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Recerca del sentit dels aconteixements. ➤ Moralitat en funció de la realització personal. ➤ Compromís sense continuïtat. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pragmatisme, hedonisme. ➤ Interessos materialistes. ➤ Falta de coherència i autenticitat dels adults.
VOCACIONAL	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aspiracions i inclinacions cada cop més clares i determinades. ➤ Afectivitat desbordant. ➤ Relació més intensa amb la societat. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Recolzament o rebuig a la pròpia família. ➤ Ambient educatiu. ➤ Dinors, privilegis i status propi. ➤ Model ambiental i social.

	VALORS QUE APAREIXEN	EXPERIÈNCIES DE LA VIDA
BIO-PSICOLÒGICA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nou esquema corporal. ➤ Sexualitat: valor i problema. ➤ Sensibilitat més afinada. ➤ Necessitat de provar. ➤ Concepte positiu de sí mateix. ➤ Crítica i anàlisi. ➤ Presa de decisions. ➤ Intimitat. ➤ Estimar i sentir-se estimat. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dificultat per acceptar la pròpia imatge corpora. ➤ Inestabilitat emocional. ➤ Experiències d'intimitat. ➤ Rebel·lió contra l'establert. ➤ Crítica a tot el que vingui de fora. ➤ Distanciament dels pares.
SOCIO-COMUNITARIA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Grup: amistat, complementarietat, intimitat, seguretat. ➤ Autonomia. ➤ Ansia de popularitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relació amb l'altre sexe. ➤ Sotmissió al grup. ➤ Preocupació per no ser acceptat pel grup. ➤ Dicotomia: Autoafirmació/inseguretat; Comunicació/intimitat. ➤ Rebuig d'imposicions. ➤ Tabac, alcohol, droga.
ÈTICA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Recerca de la felicitat. ➤ Ansia de llibertat. ➤ Desig d'autenticitat. ➤ Sentit d'utilitat.. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Oposició per conquerir la pròpia afirmació en front dels adults. ➤ Normes, com límit a la llibertat.
VOCACIONAL	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relació afectiva en grups mixtes. ➤ Sensibilitat social. ➤ Creixement en la responsabilitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Formació de la imatge de sí mateix. ➤ Èxit/Fracàs escolar. ➤ Recerca de fites. ➤ Desànim davant les dificultats.

Perfil acadèmic

Els alumnes de tercer van ser un grup que des de l'inici de curs es va destacar per un rendiment baix, tot i que els resultats al finalitzar el primer cicle no havien estat dolents, al voltant d'un 30% havia suspès més de tres matèries, ens vam trobar al primer trimestre que gairebé un 60% del grup suspenia més de tres matèries i que només dos alumnes ho aprovaven tot.

Curs 2001-2002	Aproven totes les matèries	Suspenen menys de 3	Suspenen entre 3 i 6	Suspenen més de set
Primer trimestre	2	7	8	5
Segon trimestre	2	5	11	4
Tercer trimestre	7	8	4	3

El clima enrarit va començar molt aviat –a finals d'octubre-. Les entrevistes amb pares han estat nombroses, però amb escasos resultats. El mes de novembre es va signar un pacte formal de convivència, pel que es comprometien a deixar treballar als companys que encara mantenien alguna expectativa d'aprovar. Es va trencar a petició del propi alumnat.

Al final , l'equip directiu, va prendre la decisió d'aplicar amb el màxim rigor el RRI. Les faltes i els expedients d'expulsió eren freqüents.

Una nova mirada al contexte

La implantació de la ESO ha provocat, entre d'altres conseqüències, que la diversitat esclati als instituts. L'alumnat, que en l'anterior sistema educatiu, es feia invisible abandonant-lo o provant sort en una altra institució que, en la majoria dels casos, els ha catalogat des d'una edat molt baixa com a fracassats. El fracàs escolar ha pres cos en els instituts.

Si a això afegim, que la ESO per ser és una etapa híbrida des de la seva pròpia configuració, una etapa en la que conviuen –o es soporten amb més o menys diplomacia- diferents cultures professionals que han de buscar –com els adolescents i les adolescent als que han d'educar- la seva pròpia identitat; i sí a més a més col.loquem el doble de l'escasa consideració social que les famílies demostren cap a la professió d'ensenyant i el pesimisme sobre les possibilitat real de promoció social de les institucions educatives; i sí, a més a més els codis culturals hegemònics converteixen els valors que el curriculum intenta transmetre en anacronisme romàntic; i si l'Administració no posa remei a la deficient formació inicial i permanent del professorat –encaparrat en part en seguir llegint la mateixa pàgina-; i si escatima recursos materials i humans per donar resposta a la diversitat i si ... doncs el conflicte està servit.

El nostre repte com a professionals consisteix en saber llegir aquella situació en clau positiva, convertir el conflicte –que sempre ha acompanyat, acompanya i seguirà acompanyant a les situacions d'ensenyament/aprenentatge– en una oportunitat educativa de la que tots podem aprendre.

Som conscients de que aquesta transformació no pot abordar-se únicament des del reduït territori d'una tutoria, que ha de ser un treball col·lectiu de tota la comunitat educativa des d'on pot atacar-se amb certes garanties d'èxit la tasca d'aprendre a parlar-nos davant dels conflictes, per analitzar-los i respondre de forma constructiva.

Sabem de les nostres limitacions –tant formatives com de capacitat de modificació de les condicions donades– abordem aquest projecte amb l'esperit d'investigació temptativa a prop dels efectes que l'aplicació d'un programa d'habilitats socials i cognitives pot tenir- en primera instància –sobre un grup amb freqüents conductes conflictives de 3rt. D'ESO en un IES, amb l'objectiu –ambiciós, però irrenunciable– de començar a sensibilitzar a tota la comunitat educativa per que l'educació en el conflicte acabi formant part dels objectius vertebradors de l'actuació educativa del centre.

Donat que la situació percebuda per tots els que participen en ella com de conflictivitat generalitzada i enquistada, el nostre programa s'enfronta a una dificultat afegida, ja que en aquestes situacions no podem pensar amb un mínim de serietat en solucions a curt i mig termini. Encara que el fet de conèixer les nostres limitacions i assumir-les pugui convertir-se en un avantatge: pot i ha de permetre'ns formular objectius assequibles a les nostres forces i recursos.

Descripció de l'aplicació del Programa al grup

És en aquest context el mes de gener vam començar a aplicar el PROGRAMA DE COMPETÈNCIA SOCIAL de la Generalitat.

El programa es va aplicar durant dues hores setmanals al primer trimestre i una al segon trimestre.

Al principi els alumnes ho van rebre com un fet negatiu, ja que no tots els grups feien aquest crèdit, i evidentment ells ja es van autocalificar com “els dolents”.

Aquest fet ens va servir per començar a treballar amb els alumnes el perquè de la introducció del programa, en primer lloc els vam portar a una reflexió de la seva situació tant com a grup com de forma individual.

Aquests són els trets que van sortir de l'anàlisi:

- ✓ Excés d'impusivitat.
- ✓ Manca d'autocontrol.
- ✓ Ansietat.
- ✓ Dialec intern pobre.
- ✓ Dificultat d'organització.
- ✓ Poca adaptació a situacions noves.
- ✓ Manca de percepció social.
- ✓ Egocentrisme.
- ✓ Manca de percepció de risc.
- ✓ Incapacitat per generar alternatives.
- ✓ Poques habilitats per establir els efectes a accions que realitzen.

Un cop la majoria van compartir l'anàlisi ens va ser més fàcil explicar-los que treballaríem un programa que els desenvolupés habilitats, tècniques i formes de pensar amb les que intentar pal·liar aquestes mancances.

Volíem que entenguessin que els volíem ajudar a relacionar-se assertivament amb tothom i que això requereix:

- ✓ Un desenvolupament suficient de la intel·ligència intrapersonal i interpersonal.
- ✓ Una maduresa moral.
- ✓ Un hàbit de relació i de control d'emocions.

La idea va ser presentar-los el crèdit com una maleta plena d'eines que tenien a la seva disposició, de les que podrien fer servir les que volguessin, i sinó en volien utilitzar cap aquesta seria la seva opció personal, però que nosaltres creiem que al menys havien de saber que estaven allà per poder decidir lliurement si les volien utilitzar o no.

Un altre concepte que vam treballar inicialment va ser que totes aquestes habilitats es poden aprendre igual que aprenem diferents matèries.

Es va establir una bona dinàmica entre les dues professores que impartien el crèdit i els alumnes, fet que va generar que els alumnes es prenguessin en general el crèdit amb interès i que es pogués treballar bé.

Se'ls va passar el test abans i després de la realització del crèdit. Creiem que el test no dona resultats molt fiables doncs no es gaire diferent el resultat del pre-test als del post-test, ja que inicialment molts alumnes responen la opció més assertiva tot i que no és la que ells farien en moltes ocasions.

A l'hora d'aplicar el programa cal tenir en compte:

- a) Infraestructura de la classe: el crèdit és va impartir a l'aula d'audiovisuals on disposàvem de cadires de braç per situar-nos en rotllana.
- b) Professorat: És aconsellable que hi hagi dos professors, això propicia l'atenció més directa a l'alumne, repartir-se els papers i poder fer que tots participin.
- c) Considerar aquest crèdit com una matèria més, fer l'avaluació i posar nota.

A l'annex 1 es pot trobar les orientacions que es van redactar pel professorat que impartia el crèdit de Competència Social.

L'annex 2 i 3 recullen un resum breu per facilitar al professorat l'aplicació de l'apartat d'habilitats cognitives, que es va lliurar als professors per facilitar-los la tasca.

Es va finalitzar el crèdit tot i que vam creure que els últims temes d'habilitats socials els havíem fet molt de pressa, per poder fer l'aplicació en un grup del programa sencer, i així poder fer planificació de cara al curs vinent coneixent l'experiència de l'aplicació completa del programa.

La valoració que vam fer els professors a nivell de grups va ser la següent:

- ✓ És va notar un canvi de relació entre els alumnes del grup, es va establir una harmonia entre ells, i es va rebaixar el nivell d'insults com a forma de tracte.

- ✓ Van millorar en conductes de respecte a l'opinió dels altres, i van entendre que el que calia era no trepitjar-se i que totes les opinions eren respectables.
- ✓ La seva conducta respecte al professorat va canviar, encara que cal destacar que no la de tots els alumnes, ni amb tots els professors. Caldria comentar que relacionar-se amb una conducta assertiva no afecta només a l'alumnat sinó també al professorat, pel que a vegades és difícil fer que un alumne tingui una resposta adequada davant del que ell considera una conducta poc assertiva per part del professor.
- ✓ Els resultats acadèmics van varia substancialment van passar d'un 70% d'alumnes que suspenien més de tres al segon trimestres a un 31% al tercer trimestre. Cal dir que evidentment aquest canvi no va ser degut només a l'aplicació del Programa de Competència Social, sinó a tot el treball que es va fer al voltant d'aquest grup.

Valoració dels alumnes:

- ✓ Al 90% els va agradar el crèdit tot i la seva resistència inicial.
 - ✓ Creuen que van aprendre moltes coses.
 - ✓ Frases com:
 - "He après a pensar abans d'actuar"
 - "Abans no feia mai el posar-me enlloc de l'altre"
 - "Penso amb les conseqüències que em portarà el fet de fer una cosa, abans la feia i prou",
 - "És una crèdit molt enrotllat"
 - "Podem dir el que pensem i no passa res"
 - "M'ha agadat la forma de treballar"
- són les que vam recollir de l'avaluació dels alumnes a final de curs.

L'Equip de Coordinació per la Gestió de la Convivència al realitzar l'avaluació va ser conscient de que comptava amb poc material, que havia estat un any zero i que qualsevol innovació necessitat de temps per implementar-se.

- Es va creure que les informacions obtingudes serien les que servirien per planificar un proper curs:
- ✓ Un conjunt de 6 grups van realitzar la part d'Habilitats cognitives del programa de Competència Social.
- ✓ 12 professors voluntaris van impartir aquest crèdit, aportant després la seva avaluació.
- ✓ Es va realitzar un curs d'assessorament en el centre de Competència Social al que hi van assistir tots els caps de departament i d'àrea, l'equip directiu i professors interessats que podien per franja horària.

5. Projecte d'aplicació del Programa de Competència Social pel curs 2002-2003

A final de cada curs escolar el centre elabora un document amb la valoració de la tasca realitzada durant el curs i amb les propostes de cara al proper curs. Aquestes propostes són debatudes pel Claustre i aprovades com a Pla Anual pel següent curs.

- **Entre les propostes de Prefectura d'Estudis que feien referència a la Gestió de la Convivència, el Claustre va aprovar pel curs 2002-2003:**
 - ✓ Introduir la cultura de la mediació en el centre. D'entrada es crearà una comissió de professorat interessat en rebre assessorament i en estudiar la viabilitat d'aplicació en el centre. Aquesta formació es faria en horari lliure del professorat i en el marc horari de coordinació es fixaria en l'hora de reunió del Departament d'Orientació. Simultàniament, també, s'iniciarà la formació de l'alumnat per aplicar la mediació entre iguals.
 - ✓ Elaborar un dossier de "Competència Social" per al professorat.
 - ✓ Elaborar un dossier de "Competència Social" per a l'alumnat.
 - ✓ Seguiment de l'aplicació del programa de Competència Social aprofitant la situació de privilegi que comporta tenir col.laborant amb el centre la Sra. Juani Mesa, coautora del programa.
- **El ECGC va establir després de l'estudi de les valoracions de curs pilot, l'aplicació del programa de la següent forma:**
 - ✓ Aplicació del Programa de Competència Social als cursos de Primer i Tercer de ES0.
 - ✓ Establir-lo com un crèdit quadrimestral i obligatori.

- ✓ El crèdit sempre serà impartit per dos professors.
- ✓ Als cursos de segon i quart s'inclouran fitxes de reforç de les habilitats cognitives i socials dins del dossier de tutoria per repassar conceptes treballats en l'anterior curs a Competència Social.
- ✓ El crèdit variable tindrà dues hores setmanals, comptarà aproximadament amb unes 36-38 sessions de treball.
- ✓ Aquest curs es farà un estudi de l'aplicació del programa de forma que es pugui implementar definitivament dins del currículum de la ESO.

6. Annex 1

Programa de competència social

Aplicació del Programa de competència social

1) Comencem aplicant la 1ª part del programa que fa referència a les Habilitats Cognitives.

- ✓ El nucli de cada lliçó serà la discussió de 2 o 3 temes, sense càrrega emocional per als alumnes.
- ✓ Es tracta de desenvolupar els 5 pensaments (causal, alternatiu, conseqüencial, de perspectiva i mitjans-fins), no de resoldre els problemes plantejats en els temes.
- ✓ Les classes han de ser molt participatives, els protagonistes seran els alumnes, el professorat ha d'oblidar el paper magistral i conformar-se a moderar i animar les discussions.

- Per recordar als alumnes:
 - ✓ Aquest programa és per ensenyar a decidir bé, sobre tot en el camp de les relacions interpersonals.
 - ✓ Pretén ajudar-los a pensar, a avançar i saber anar millor per la societat.
 - ✓ Això els ajudarà com a persones i repercutirà en el seu treball.

Desenvolupament d'una sessió/ Metodologia

- Temporització: Cada lliçó pot durar entre 1 hora i 1 hora 30 minuts.
- Disposició de la classe: La millor disposició és en cercle o forma de U, això propicia el fet de poder-nos adreçar directament a l'alumne de forma més propera.
- Paper del professorat : Hem d'intentar deixar de banda una sèrie de màximes que tenim com a professors, els hem d'ajudar a pensar, no hem d'avaluar el que diuen i dir-los si una resposta és millor que l'altre. Igualment, hem de procurar no donar la nostra opinió, en general no s'ha d'intervenir gaire. El més important és que parlin, que diguin i verbalitzin, com a professors hem d'estirar al màxim, mai pontificar, ara sí ajudar-los a refer frases, canviar llenguatge... a l'apuntar a la pissarra. Sempre

apuntarem a la pissarra per ordre en què s'intervé mai per cap altre ordre. El programa es basa en el treball entre iguals. S'ha de treballar sempre amb grups heterogenis.

Repartir-se els papers entre els 2 professors, per exemple un explica un dels temes dels AID (Avantatges, Inconvenients, Dubtes) i l'altre apunta a la pissarra, després es pot fer a la inversa, que cap dels dos professors assumeixi el paper de dirigir l'activitat. És important que un professor se situï dins del cercle i l'altre vagi voltant per darrera del cercle o la U.

És important que el professor hagi llegit bé la lliçó i planificat la seva intervenció.

- **Posada en comú**

- ⇒ Per la posada en comú de les opinions és important que ningú repeteixi el que s'ha dit en un altre grup (han d'estar atents).
- ⇒ Que no parlin sempre les mateixes persones.
- ⇒ Que anotin tot el que han dit els altres grups i ells no havien proposat.
- ⇒ A la fase de Metacognició no cal anotar res, és tracta de realitzar un debat oral.

- En la fitxa de cada lliçó per a elaborar el dossier han de recollir:

- ✓ Les idees que han tingut en la seva reflexió personal.
- ✓ Les que es van dir en petit grup.
- ✓ Les que es van dir en la posta en comú final, o les més interessants.
- ✓ Imaginar una frase o escena que serveixi com a resum de la lliçó.

- **Avaluació**

Aquest crèdit "Enrotlla't bé" funcionarà amb notes i avaluació continua com qualsevol altre matèria.

Per avaluar tindrem en compte:

- ✓ El dossier que han realitzat, ha d'estar complert amb totes les activitats.

- ✓ El full de control de competència social (individualitzat) que l'alumne haurà d'omplir sistemàticament cada dia. Les qualificacions que utilitzarem seran de Bé, Regular, Malament.

Data:

	Puntualitat	Treball	Actitud	Participació	Deures
Dilluns					
Dimecres					

Signatura professor -----

A l'arribar a classe preguntarem si han fet els deures, si no n'hem posat deixem la casella en blanc. I en funció d'això de si estan més o menys fets es posarà la nota, no mirarem si estan bé o malament. Al final de la classe ompliran la resta de caselles, i les portaran al professor perquè els hi signi. Si el professor no està d'acord amb alguna nota els hi corregeix al costat i signa.

- ✓ Al final del crèdit realitzarem un exercici tipus control que constarà:

a) Qüestions

- Quins aspectes del crèdit creus que no han funcionat?
- Quines propostes presentaries per millorar la classe?
- Explica com t'has sentit a les classes i dona alguna raó?
- Explica alguna cosa que hagi après aquest trimestre.

b) S'haurà d'omplir la graella resum del crèdit, tant l'alumne com el professor.

	Puntualitat	Treball	Actitud	Participació	Deures
Global alumne					
Global professor					

c) Posar la nota corresponent al dossier i la final de crèdit

	Alumne/a	Professor/a
Nota del dossier		
Nota del crèdit		

- Un cop acabada aquesta activitat per part de l'alumne, portarà el full de control a un dels dos professors, i juntament amb el professor revisaran aquesta activitat, s'avaluarà el dossier i es posarà la nota final del crèdit. És molt important que els alumnes participin en l'avaluació.

Primer cicle d'ESO

	Lliçó	Temps orientatiu	Temps previst	Pensament que es desenvolupa
Habilitats cognitives	1. Avantatges, inconvenients, dubtes (AID)	45-50 m.	10 Sessions de 60 minuts	Conseqüencial
	2. Com estan les coses?	45-50 m.		Causal
	3. Regles o normes	45-50 m.		Mitjans-fins
	4.El que volem	50 m.		Perspectiva
	5. Les meves prioritats i els altres	50 m.		Presa de decisions
	6. Alternatives i decisions	50 m.		Alternatiu
Creixeme	1. Rom i tabac	2 hores	10 Sessions de 60 minuts	Causal, alternatiu, con.
	2. Salvar una persona a la platja	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	3. En un país africà	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	4. Lord Jim	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	5.Els pescadors de perles	2 hores		Causal, alternatiu, con.
Habilitats socials	1. Donar les gràcies	2 hores	7 Sessions de 60 minuts	Relació personal asser-tiva: requereix d'un pensament alternatiu, conseqüencial i sobretot de perspectiva
	2. Saber elogiar	2 hores		
	3. Demanar un favor	2 hores		
	4. Escoltar	2 hores		
	5. Disculpar-se	2 hores		
	6. Posar-se d'acord (o negociar)	2 hores		

Segon cicle d'ESO

	Lliçó	Temps	Temps Previst	Pensament que es desenvolupa
Habilitats cognitives	1. Avantatges, inconvenients, dubtes (AID)	45-50 m.	10 Sessions de 60 minuts	Consequencial
	2. Com estan les coses?	45-50 m.		Causal
	3. Regles o normes	45-50 m.		Mitjans-fins
	4.El que volem	50 m.		Perspectiva
	5. Les meves prioritats i els altres	50 m.		Presa de decisions
	6. Alternatives i decisions	50 m.		Alternatiu
Creixement moral	1. L'amic ludòpata	2 hores	10 Sessions de 60 minuts	Causal, alternatiu, con.
	2. L'alumne expulsat	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	3. Els testimonis de Jehovah	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	4. L'Equip de música	2 hores		Causal, alternatiu, con.
	5.Portar droga a Les Palmes	2 hores		Causal, alternatiu, con.
Habilitats socials	1. Disculpar-se	2 hores	7 Sessions de 60 minuts	Relació personal asser-tiva: requereix d'un pensament alternatiu, conseqüencial i sobretot de perspectiva
	2. Respondre al fracàs	2 hores		
	3. Enfrontar-se a les pressions	2 hores		
	4. Enfrontar-se a l'enuig d'altres persones	2 hores		
	5. Manejar la por	2 hores		
	6. Posar-se d'acord (o negociar)	2 hores		

Fitxa de Seguiment de les activitats per al professor

Curs:

Nivell:

Llicó:

1) Temps utilitzat:

2) Distribució de la classe:

3) Desenvolupament de la sessió:

4) Hi ha hagut algun problema de comprensió de les activitats?

5) Incidències

6) Propostes de millora

7) Suggestiments

FULL DE COAVALUACIÓ DE COMPETÈNCIA SOCIAL

ALUMNE/A:

CRÈDIT:

CURS:

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Setmana del al

Signatura del professor/a

DIA	DEURES	TREBALL	ACTITUD	PARTICIPACIÓ	PUNTUALITAT

Què ha anat bé? Què s'ha de millorar?

--

9. Annex 2

Dossier d'aplicació de les habilitats cognitives, del programa de Competència Social al Primer cicle de la ESO

Lliçó 1. AVANTATGES, INCONVENIENTS, DUBTES (AID)

Aquesta lliçó tracta de PENSAR LES CONSEQÜÈNCIES, I VALORAR-LES, ABANS D'ACTUAR.

- ✓ El primer pas per decidir bé, és saber preveure les conseqüències, per a mi o per a d'altres persones, del que diré o faré.
- ✓ AVANTATGES, conseqüències bones.
- ✓ INCONVENIENTS, conseqüències dolentes.
- ✓ DUBTES, quan no estem molt segurs de si són bones o dolentes, les qualifiquem provisionalment com a dubtes.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té decidir bé: no escollir el primer que ve de gust, sinó considerar els pros i contres, amb serenitat, fent la presentació del tema.
- ✓ Explicar què considerem un *avantatge*, *inconvenient* i *dubte*.
- ✓ Presentar com a exemple els AID de pintar tots els cotxes de color groc:
 - A: pintura més barata, rascades que no es noten tant...
 - I: més difícil de trobar quan està aparcad, monotonia ...
 - D: Seria més difícil o més fàcil circular?, La gen acceptaria aquesta proposta?.

• La lliçó pas a pas

Presentar el primer tema:

a) AID de portar un "pin" o una enganxina que indiqui l'estat d'ànim amb què cada persona s'ha llevat aquell dia. Hi hauria tres models: "trist", "alegre", "enfadat".

- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin AID i els anotin a la seva llibreta, 2 o 3 de cada com a mínim.
- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar. Posen en comú i comparen i copien els dels altres companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup els A, anotar-los a la pissarra, després els I i finalment els D. Els alumnes han de tirar una ratlla per separar el que havien escrit ells i anotar propostes diferents a les seves. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

a) AID de treure tots els seients dels autobusos.

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre, pàgina 17, per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre els AID, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin aquesta forma d'actuar com una possibilitat més. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

- Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 2. ¿COM ESTAN LES COSES?

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN CONSIDERAR TOTS ELS FACTORS QUE CONFIGUREN UN PROBLEMA, QUE CONDUEIXEN A UNA SITUACIÓ DETERMINADA.

- ✓ Exercitem el pensament causal.
- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes a veure tots els factors de qualsevol problema, de qualsevol situació.
- ✓ És important diagnosticar una situació, sense ometre cap element.
- ✓ Cal determinar quina és la situació actual i quins aspectes cal estudiar en qualsevol situació futura.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té conèixer tots els factors que propicien una situació per a prendre una decisió.
- ✓ Decidir bé: no escollir el primer que ve de gust, sinó comptar amb tota la informació –causes- i després reflexionar sobre el que he de fer.

• La lliçó pas a pas

Presentar el primer tema:

a) El meu germà és vol comprar un cotxe de segona mà, ¿quins factors hem de considerar? Considerar tots els factors.

- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin factors i els anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.
- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els factors dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup els factors i anotar-los a la pissarra, o bé anar variant el sistema d'intervenció, és pot preguntar cada vegada a un alumne diferent de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

b) Factors que caldria estudiar abans d'escollir un regal d'aniversari per a algú

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre, pàgina 20, per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre els factors, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin aquesta forma d'actuar com una possibilitat més. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que cal definir bé una situació, amb tots els detalls, que és important analitzar. Cal sempre tenir informació i reflexionar sobre aquesta

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 3. REGLES O NORMES

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN TOTES LES ACTIVITATS HUMANES ESTAN REGIDES PER REGLES O NORMES.

- ✓ Exercitem el pensament mitjans-fins.
- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes que la finalitat de les regles o normes és fer possible que una activitat determinada es desenvolupi de la millor manera possible.
- ✓ Hem de tenir clar el nostre objectiu i pensar els mitjans per aconseguir-lo, és a dir les normes o regles que necessitem.
- ✓ Cal saber distingir molt bé entre les regles bones i les dolentes, les bones són una ajuda per a tots encara que de vegades ens molestin pel fet de limitar la nostra llibertat, mentre que les dolentes són un obstacle al qual ens hem d'oposar amb força.
- ✓ És important que els alumnes aprenguin a acceptar amb més facilitat les regles i normes que siguin justes.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té per tota activitat humana el fet de que hi hagin regles o normes.
- ✓ La rebel·lia contra les regles no és dolenta, quan s'adreça contra les injustes o arbitràries, però és irracional quan ataca les regles justes i necessàries.
- ✓ Per fer regles o per jutjar les que ja existeixen, cal saber molt bé l'activitat que volem desenvolupar i triar normes que la facin més fàcil per a tothom.

- **La lliçó pas a pas**

Presentar el primer tema:

- a) Quines regles se t'acudeixen que es podrien establir perquè tota la classe passés tranquil·lament vuit dies d'acampada.
 - Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin regles i les anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.

- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar les regles dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
 - Preguntar a un grup les regles, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.
- b) Si fossis Cristòfor Colom arribant a les costes d'Amèrica, ¿Quines normes imposaries als teus homes per emprendre una nova vida en aquell continent?
- Repetir la metodologia.
 - Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 24- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre els regles o normes, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin el perquè de la necessitat de l'existència de regles o normes. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que tots els països i totes les societats tenen lleis, normes per poder conviure millor. Han d'arribar a aprendre a acceptar amb més facilitat totes les normes que siguin justes.
- Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.
- Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 4. EL QUE VOLEM

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN QUE L'ÉSSER HUMÀ ÉS L'ÚNIC CAPAÇ DE MARCAR-SE OBJECTIUS I D'ENTUSIASMAR-S'HI I AIXÍ LLUITAR PER ACONSEGUIR-LOS.

- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes que tenir objectius clars és saber cap on es va.
- ✓ Exercitem el pensament mitjans-fins i també el pensament de perspectiva, ja que ens interessa descobrir els objectius d'altres persones per col·laborar-hi –si estem d'acord amb aquests objectius- o per oposar-nos-hi –si no aprovem els seus propòsits-.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té tenir objectius clars per saber el que és vol i saber perquè es lluita.
- ✓ És importat que entenguin que sota diferents expressions –objectius, metes, propòsits, fins, finalitats, intencions, el que volem, el que cerquem, cap on anem, quin nord tenim- la idea del tema és que com a persones els cal saber cap on es dirigeixen. La persona que no té objectius, no sap perquè viu, depèn dels estímuls que se li presentin.
- ✓ Si l'alumne no té clar quin hauria de ser l'objecte del seu interès és genera una manca de motivació gran, un “passotisme” garantit si no saben quins són els seus objectius

- **La lliçó pas a pas**

Presentar el primer tema:

- a) Si tu fossis el comandant d'un OVNI que arriba per fi al planeta terra, quins objectius tindries?
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin objectius i les anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.

- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els objectius dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup els objectius, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

c) Quin objectius desitges aconseguir durant les vacances d'estiu?

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 28- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre si normalment es plantegen que volen aconseguir a la vida, quin objectius fa falta que vagin assolint, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin el perquè de la necessitat de marcar-se objectius. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que no pots estar esperant que "passi alguna cosa a la vida" sinó que cal marcar-se unes fites per aconseguir el que un vol.
- Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 5. LES MEVES PRIORITATS I ELS ALTRES

Aquesta lliçó tracta D'APROXIMAR-NOS ALS PROCÈS DE PRESA DE DECISIONS UN COP PENSEDES LES ALTERNATIVES, CONSEQÜÈNCIES I DIFERENTS PUNTS DE VISTA.

- ✓ Hem ensenyat als alumnes que abans d'actuar han de pensar per poder optar entre les diferents alternatives quina escullen.
- ✓ Exercitem el fet d'establir prioritats i triar les adequades en funció de les nostres limitacions.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té tenir establir prioritats, diferenciant entre prioritats absolutes –família, necessitats bàsiques...- i prioritats relatives – decidir que faig el diumenge-.
- ✓ Siguin del tipus que siguin les prioritats els alumnes han de saber que ells les han de determinar per un procés de reflexió. Si no ho fan així seran els altres els qui els hi imposaran les seves prioritats i enlloc de viure es deixaran portar per la vida.
- ✓ Marcar-nos prioritats suposa tenir consciència de les nostres limitacions en àmbits diversos i crear una jerarquia pròpia de valors.
- ✓ Saber prioritzar és senyal de maduresa, per això els nois i noies que no saben prioritzar ho volen tot.
- ✓ Cal que entenguin que saber prioritzar exigeix tenir força de voluntat, control dels capricis i de les emocions i no tenir por a comprometre'ns, a "mullar-nos".

Presentar el primer tema:

- a) Tu decideixes fer més esport i llegir més a canvi de veure només una hora de TV al dia (o set per setmana): ¿com determinaries les teves prioritats?
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin les prioritats que establirien i les anotin a la seva llibreta, 2 o 3 com a mínim.

- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els objectius dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
 - Preguntar a un grup els objectius, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.
- b) Una família té uns diners estalviats: el pare vol fer un viatge amb tota la família, la mare vol fer unes millores a la casa i el fill vol un ordinador. ¿Com s'han d'establir les seves prioritats?

Nota: Proposem una alternativa metodològica que pot resultar útil i divertida. Es traca de realitzar la Zona.proposta de treball utilitzant el role-playing. Després del treball individual no fan el recull de grup. Es poden reunir en grups de 4 o 5 i cadascú agafar un paper de la família –pare, mare, fills, avis- i representar la conversa que s'origina quan el pare explica com repartirà el sou del mes. O bé el professor/a pot designar a un alumne/a que surti el centre i representi al pare/mare i d'altres que assumeixin diferents personatges de l'entorn familiar.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 32- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat que hi ha algunes coses veritablement importants a la vida i que n'hi ha moltes altres que no ho són tant i que han d'aprendre a distingir-les i a saber prioritzar-les. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que no pots estar esperant que “passi alguna cosa a la vida” sinó que cal marcar-se unes fites per aconseguir el que un vol.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 6. ALTERNATIVES I DECISIONS

En aquesta lliçó es tracta d' APLICAR EL PENSAMENT ALTERNATIU TANT CAP ENDAVANT COM CAP ENRERE I A MÉS A MÉS ESCOLLIR LA MILLOR EXPLICACIÓ I LA MILLOR POSSIBILITAT.

- ✓ Utilitzo el pensament alternatiu cap endavant quan penso què puc fer i examino totes les meves possibilitats.
- ✓ Utilitzo el pensament alternatiu cap enrere quan vull determinar què ha passat, quina és la situació en que em trobo, és a dir quan vull aplicar el pensament causal i m'interessa considerar totes les explicacions possibles d'un fet.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té aplicar el pensament alternatiu, quan ha succeït alguna cosa o quan està succeint, per explicar què, per què i qui hi ha darrera del problema.
- ✓ Per esbrinar que ha passat hem de tenir tota la informació, reflexionar sobre aquesta informació que tenim i comprovar quina és certa, és a dir el que ha passat realment.
- ✓ Per escollir la millor possibilitat cal tenir alguns principis morals que ens indiquin el que és més just i en sentit pràctic per saber allò que és més eficaç i que provoca sentiments més agradables a qui actua i als altres.
- ✓ En aquesta lliçó uns temes demanen la recerca d'explicacions i altres de possibilitats. Els alumnes hauran de decidir quina és l'explicació autèntica i quina possibilitat és la més justa i més eficaç. Per a les explicacions els i les alumnes podran demanar informació al professor que els la donarà quasi exclusivament dient "sí" o "no" a allò que preguntin.
- ✓ Per a les possibilitats ja no necessiten més informació només els calen criteris d'honradesa, eficàcia i sentiments agradables i desagradables.

• La lliçó pas a pas

Presentar el primer tema:

- a) La noia que era la primera de la classe comença a cometre errors a les proves i als exàmens. Què pot haver passat? Què va passar en la realitat?
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci anotin a la seva llibreta allò que pot haver passat.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar totes les explicacions que se'ls acudeixin. Donar 4 o 5 minuts més.
 - Posada en comú d'aquestes explicacions, amb la intervenció de tota la classe. Els alumnes fan les preguntes al professor/a, a les que s'ha de respondre "sí" o "no" segons l'explicació que el professor/a s'ha inventat prèviament.
 - El joc continuarà fins que descobreixin què va passar en realitat. Si els costa molt, pots donar-los algunes pistes.
- b) Mentre mires un programa molt interessant s'espaventa el televisor i no en tens d'altre. Quines possibilitats tens i quina esculls?
- Per als temes de possibilitats, donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci anotin a la seva llibreta les possibilitats.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar totes les possibilitats que se'ls acudeixin. Donar 4 o 5 minuts més.
 - També dins de cada grup trien una d'aquestes possibilitats, per unanimitat o per votació: la que els sembla més justa i més eficaç.
 - Posada en comú d'aquestes possibilitats i després la que ha triat cada grup.
- c) Un dia, a l'hora del pati, plou amb molta força. Enumera totes les possibilitats alternatives que se t'acudeixin i marca la que escolliries.
- Repetir la metodologia del tema anterior.
- d) Un noi o una noia, a qui agrada molt anar amb bicicleta, marxa un mes de vacances al Sud amb els seus pares i no s'emporta la bicicleta: possibles explicacions d'aquesta conducta i detecció de la veritable.

- Repetir la metodologia del tema a.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 37- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre si normalment analitzen les possibilitats abans d'actuar i sobre si pensen quin és l'origen del problema. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que per escollir el que els cal fer, han de tenir tota la informació, analitzar-la, estudiar quines possibilitats tenim i triar en funció d'uns criteris.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Nota: Aquesta lliçó com a resum de l'apartat d'habilitats cognitives és molt important per tant si fa falta és pot dedicar més temps i allargar una sessió.

10. Annex 3

Dossier d'aplicació de les habilitats cognitives, del programa de Competència Social al Segon cycle de la ESO

Segon cycle d'ESO

	Lliçó	Temes orientació	Temps Previst	Pensament que es desenvolupa
Habilitats cognitives	1. Avantatges, inconvenients, dubtes (AID)	2 i 3	10 Sessions de 60 minuts	Conseqüencial
	2. Com estan les coses?	2 i 3		Causal
	3. Regles o normes	1, 3		Mitjans-fins
	4.El que volem	1 ⁽¹⁾ i 2 ⁽²⁾ ,3		Perspectiva
	5. Les meves prioritats i els altres	1,2		Presa de decisions
	6. Alternatives i decisions	Els 4		Alternatiu
Creixement moral	1. L'amic ludòpata	Tots	10 Sessions de 60 minuts	Causal, alternatiu, con.
	2. L'alumne expulsat			Causal, alternatiu, con.
	3. Els testimonis de Jehovah			Causal, alternatiu, con.
	4. L'Equip de música			Causal, alternatiu, con.
	5.Portar droga a Les Palmes			Causal, alternatiu, con.
Habilitats socials	1. Disculpar-se	Els màxim que es puguin fer	7 Sessions de 60 minuts	Relació personal asser-tiva: requereix d'un pensament alternatiu, conseqüencial i sobretot de perspectiva
	2. Respondre al fracàs			
	3. Enfrontar-se a les pressions			
	4. Enfrontar-se a l'enuig d'altres persones			
	5. Manejar la por			
	6. Posar-se d'acord (o negociar)			

(1) S'ha d'escenificar i explicar molt bé.

(2) Canviar Carnaval per Setmana Santa o una altra festa.

Lliçó 1. AVANTATGES, INCONVENIENTS, DUBTES (AID)

Aquesta lliçó tracta de PENSAR LES CONSEQÜÈNCIES, I VALORAR-LES, ABANS D'ACTUAR.

- ✓ El primer pas per decidir bé, és saber preveure les conseqüències, per a mi o per a d'altres persones, del que diré o faré.
- ✓ AVANTATGES, conseqüències bones.
- ✓ INCONVENIENTS, conseqüències dolentes.
- ✓ DUBTES, quan no estem molt segurs de si són bones o dolentes, les qualifiquem provisionalment com a dubtes.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té decidir bé: no escollir el primer que ve de gust, sinó considerar els pros i contres, amb serenitat, fent la presentació del tema.
- ✓ Explicar què considerem un *avantatge*, *inconvenient* i *dubte*.
- ✓ Presentar com a exemple els AID de pintar tots els cotxes de color groc:
 - A: pintura més barata, rascades que no es noten tant...
 - I: més difícil de trobar quan està aparcad, monotonía ...
 - D: Seria més difícil o més fàcil circular?, La gent acceptaria aquesta proposta?

• La lliçó pas a pas

Presentar el primer tema:

- b) AID de que els sous de tothom, fes el que fes, fossin iguals, es a dir que tothom cobrés 1.502 euros (250.000 ptes.) per 7 hores 30 m. de treball.
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin AID i els anotin a la seva llibreta, 2 o 3 de cada com a mínim.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar. Posen en comú i comparen i copien els dels altres companys. Donar 4 o 5 minuts més.

- Preguntar a un grup els A, anotar-los a la pissarra, després els I i finalment els D. Els alumnes han de tirar una ratlla per separar el que havien escrit ells i anotar propostes diferents a les seves. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.
 - b) AID de suprimir les presons i suplir-les per multes i per l'obligació de fer treballs a favor de la comunitat.
 - Repetir la metodologia.
 - Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre, pàgina 17, fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre els AID, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin aquesta forma d'actuar com una possibilitat més. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli.
- Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.
- Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 2. ¿COM ESTAN LES COSES?

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN CONSIDERAR TOTS ELS FACTORS QUE CONFIGUREN UN PROBLEMA, QUE CONDUEIXEN A UNA SITUACIÓ DETERMINADA.

- ✓ Exercitem el pensament causal.
- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes a veure tots els factors de qualsevol problema, de qualsevol situació.
- ✓ És important diagnosticar una situació, sense ometre cap element.
- ✓ Cal determinar quina és la situació actual i quins aspectes cal estudiar en qualsevol situació futura.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té conèixer tots els factors que propicien una situació per a prendre una decisió.
- ✓ Decidir bé: no escollir el primer que ve de gust, sinó comptar amb tota la informació –causes- i després reflexionar sobre el que he de fer.

- **La lliçó pas a pas**

Presentar el primer tema:

a) Factors que s'han de pensar per organitzar el viatge de fi de curs.

- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin factors i els anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.
- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els factors dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup els factors i anotar-los a la pissarra, o bé anar variant el sistema d'intervenció, és pot preguntar cada vegada a un alumne diferent de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

b) Factors a tenir en compte si el meu germà és vol comprar una moto de segona ma.

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre, pàgina 21, per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre els factors, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin aquesta forma d'actuar com una possibilitat més. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que cal definir bé una situació, amb tots els detalls, que és important analitzar. Cal sempre tenir informació i reflexionar sobre aquesta

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 3. REGLES O NORMES

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN TOTES LES ACTIVITATS HUMANES ESTAN REGIDES PER REGLES O NORMES.

- ✓ Exercitem el pensament mitjans-fins.
- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes que la finalitat de les regles o normes és fer possible que una activitat determinada es desenvolupi de la millor manera possible.
- ✓ Hem de tenir clar el nostre objectiu i pensar els mitjans per aconseguir-lo, és a dir les normes o regles que necessitem.
- ✓ Cal saber distingir molt bé entre les regles bones i les dolentes, les bones són una ajuda per a tots encara que de vegades ens molestin pel fet de limitar la nostra llibertat, mentre que les dolentes són un obstacle al qual ens hem d'oposar amb força.
- ✓ És important que els alumnes aprenguin a acceptar amb més facilitat les regles i normes que siguin justes.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té per tota activitat humana el fet de que hi hagin regles o normes.
- ✓ La rebel·lia contra les regles no és dolenta, quan s'adreça contra les injustes o arbitràries, però és irracional quan ataca les regles justes i necessàries.
- ✓ Per fer regles o per jutjar les que ja existeixen, cal saber molt bé l'activitat que volem desenvolupar i triar normes que la facin més fàcil per a tothom.

- **La lliçó pas a pas**

Presentar el primer tema:

c) Quines lleis serien més útils, segons la teva opinió, per frenar els robatoris?

- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin regles i les anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.

- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar les regles dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup les regles, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

d) Quines penses que són les cinc regles fonamentals perquè la parella funcioni?

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 24- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre les regles o normes, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin el perquè de la necessitat de l'existència de regles o normes. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que tots els països i totes les societats tenen lleis, normes per poder convida millor. Han d'arribar a aprendre a acceptar amb més facilitat totes les normes que siguin justes.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 4. EL QUE VOLEM

Aquesta lliçó tracta de PENSAR EN QUE L'ÉSSER HUMÀ ÉS L'ÚNIC CAPAÇ DE MARCAR-SE OBJECTIUS I D'ENTUSIASMAR-S'HI I AIXÍ LLUITAR PER ACONSEGUIR-LOS.

- ✓ Hem d'ensenyar als alumnes que tenir objectius clars és saber cap on es va.
- ✓ Exercitem el pensament mitjans-fins i també el pensament de perspectiva, ja que ens interessa descobrir els objectius d'altres persones per col·laborar-hi –si estem d'acord amb aquests objectius- o per oposar-nos-hi –si no aprovem els seus propòsits-.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té tenir objectius clars per saber el que és vol i saber perquè es lluita.
- ✓ És importat que entenguin que sota diferents expressions –objectius, metes, propòsits, fins, finalitats, intencions, el que volem, el que cerquem, cap on anem, quin nord tenim- la idea del tema és que com a persones els cal saber cap on es dirigeixen. La persona que no té objectius, no sap perquè viu, depèn dels estímuls que se li presentin.
- ✓ Si l'alumne no té clar quin hauria de ser l'objecte del seu interès és genera una manca de motivació gran, un “passotisme” garantit si no saben quins són els seus objectius

- **La lliçó pas a pas**

Presentar el primer tema:

- a) Un pare discuteix fortament amb la seva filla de tretze anys i després decideix doblar-li la paga setmanal. Quins poden ser els objectius d'aquest pare?
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin objectius i les anotin a la seva llibreta, 4 o 5 com a mínim.

- Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els objectius dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.
- Preguntar a un grup els objectius, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.

b) Quins són els teus objectius per les vacances de Setmana Santa?

c) Quin objectius tens pensats quan acabis l'ESO?

- Repetir la metodologia.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 28- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre si normalment es plantegen que volen aconseguir a la vida, quin objectius fa falta que vagin assolint i si coneixen els objectius de les persones que els envolten, en cap cas de que parlin dels exemples en concret sinó que generalitzin el perquè de la necessitat de marcar-se objectius. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que no pots estar esperant que "passi alguna cosa a la vida" sinó que cal marcar-se unes fites per aconseguir el que un vol.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 5. LES MEVES PRIORITATS I ELS ALTRES

Aquesta lliçó tracta D'APROXIMAR-NOS ALS PROCÈS DE PRESA DE DECISIONS UN COP PENSEDES LES ALTERNATIVES, CONSEQÜÈNCIES I DIFERENTS PUNTS DE VISTA.

- ✓ Hem ensenyat als alumnes que abans d'actuar han de pensar per poder optar entre les diferents alternatives quina escullen.
- ✓ Exercitem el fet d'establir prioritats i triar les adequades en funció de les nostres limitacions.

- **Metodologia**

- ✓ Explicar molt breument la importància que té tenir establir prioritats, diferenciant entre prioritats absolutes –família, necessitats bàsiques...- i prioritats relatives – decidir que faig el diumenge-.
- ✓ Siguin del tipus que siguin les prioritats els alumnes han de saber que ells les han de determinar per un procés de reflexió. Si no ho fan així seran els altres els qui els hi imposaran les seves prioritats i enlloc de viure es deixaran portar per la vida.
- ✓ Marcar-nos prioritats suposa tenir consciència de les nostres limitacions en àmbits diversos, i crear una jerarquia pròpia de valors.
- ✓ Saber prioritzar és senyal de maduresa, per això els nois i noies que no saben prioritzar ho volen tot.
- ✓ Cal que entenguin que saber prioritzar exigeix tenir força de voluntat, control dels capricis i de les emocions i no tenir por a comprometre'ns, a "mullar-nos".

Presentar el primer tema:

- c) Com que suposem que no tens diners per comprar tots els regals que voldries, ¿quines són les teves prioritats a l'hora de comprar els regals de Nadal?
 - Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci pensin les prioritats que establirien i les anotin a la seva llibreta, 2 o 3 com a mínim.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar els objectius dels companys. Donar 4 o 5 minuts més.

- Preguntar a un grup els objectius, anotar-les a la pissarra, o bé preguntar-ne una de diferent a un integrant de cada grup. Intentar que parlin quants més alumnes possibles.
- d) Si fossis el responsable d'una família, ¿quines serien les teves prioritats a l'hora d'organitzar la despesa del sou del mes? ¿Hi estarien d'acord el teu marit o la teva dona, i els teus fills?

Nota: Proponem una alternativa metodològica que pot resultar útil i divertida. Es traca de realitzar la 2ona.proposta de treball utilitzant el role-playing. Després del treball individual no fan el recull de grup. Es poden reunir en grups de 4 o 5 i cadascú agafar un paper de la família –pare, mare, fills, avis- i representar la conversa que s'origina quan el pare explica com repartirà el sou del mes. O bé el professor/a pot designar a un alumne/a que surti el centre i representi al pare/mare i d'altres que assumeixin diferents personatges de l'entorn familiar.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 32- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat que hi ha algunes coses veritablement importants a la vida i que n'hi ha moltes altres que no ho són tant i que han d'aprendre a distingir-les i a saber prioritzar-les. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que no pots estar esperant que “passi alguna cosa a la vida” sinó que cal marcar-se unes fites per aconseguir el que un vol.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Lliçó 6. ALTERNATIVES I DECISIONS

En aquesta lliçó es tracta d' APLICAR EL PENSAMENT ALTERNATIU TANT CAP ENDAVANT COM CAP ENRERE I A MÉS A MÉS ESCOLLIR LA MILLOR EXPLICACIÓ I LA MILLOR POSSIBILITAT.

- ✓ Utilitzo el pensament alternatiu cap endavant quan penso què puc fer i examino totes les meves possibilitats.
- ✓ Utilitzo el pensament alternatiu cap enrere quan vull determinar què ha passat, quina és la situació en que em trobo, és a dir quan vull aplicar el pensament causal i m'interessa considerar totes les explicacions possibles d'un fet.

• Metodologia

- ✓ Explicar molt breument la importància que té aplicar el pensament alternatiu, quan ha succeït alguna cosa o quan està succeint, per explicar què, per què i qui hi ha darrera del problema.
- ✓ Per esbrinar que ha passat hem de tenir tota la informació, reflexionar sobre aquesta informació que tenim i comprovar quina és certa, és a dir el que ha passat realment.
- ✓ Per escollir la millor possibilitat cal tenir alguns principis morals que ens indiquin el que és més just i en sentit pràctic per saber allò que és més eficaç i que provoca sentiments més agradables a qui actua i als altres.
- ✓ En aquesta lliçó uns temes demanen la recerca d'explicacions i altres de possibilitats. Els alumnes hauran de decidir quina és l'explicació autèntica i quina possibilitat és la més justa i més eficaç. Per a les explicacions els i les alumnes podran demanar informació al professor que els la donarà quasi exclusivament dient "sí" o "no" a allò que pregunten.
- ✓ Per a les possibilitats ja no necessiten més informació només els calen criteris d'honradesa, eficàcia i sentiments agradables i desagradables.

• La lliçó pas a pas

Presentar el primer tema:

- e) Una senyora està netejant uns vasos, en un bar, d'esquena a la porta. Entra un senyor i li demana un vas d'aigua. Ella sense girar-se demana: "amb gas o sense?". El senyor respon "sense gas". Ella s'eixuga les mans, omple el vas d'aigua i es gira per posar-lo al taulell. En aquest moment, ella fa un crit molt fort. Què pot haver passat? (totes les explicacions possibles. Què ha passat en realitat?).
- Donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci anotin a la seva llibreta allò que pot haver passat.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar totes les explicacions que se'ls acudeixin. Donar 4 o 5 minuts més.
 - Posada en comú d'aquestes explicacions, amb la intervenció de tota la classe. Els alumnes fan les preguntes al professor/a, a les que s'ha de respondre "sí" o "no" segons l'explicació que el professor/a s'ha inventat prèviament.
 - El joc continuarà fins que descobreixin què va passar en realitat. Si els costa molt, pots donar-los algunes pistes.
- f) Uns veïns nostres tenen molt alt el volum de la televisió, són les 12 de la nit i nosaltres volem dormir. Quines possibilitats tenim i quina escollim.
- Per als temes de possibilitats, donar 4 o 5 minuts perquè individualment i en silenci anotin a la seva llibreta les possibilitats.
 - Discutir el tema en grups (4 o 5 persones, també és pot provar en grups de 2 anar variant), formats a l'atzar, comparar i anotar totes les possibilitats que se'ls acudeixin. Donar 4 o 5 minuts més.
 - També dins de cada grup trien una d'aquestes possibilitats, per unanimitat o per votació: la que els sembla més justa i més eficaç.
 - Posada en comú d'aquestes possibilitats i després la que ha triat cada grup.
- g) Un dia veus, astorat que un bon amic teu està robant en una botiga modesta del barri. Quines possibilitats tens i quina tries.
- Repetir la metodologia del tema anterior.

h) Un dia anem en cotxe per la carretera i veiem un cotxe bolcat i dins un home que sembla mort. Quines explicacions se t'acudeixen del fet i quina és la veritable.

- Repetir la metodologia del tema a.

- Discussió general o metacognició: Utilitzar les preguntes del llibre –pàgina 36- per fer una reflexió general en gran grup, és tracta de que treguin conclusions sobre el procés que han realitzat pensat sobre si normalment analitzen les possibilitats abans d'actuar i sobre si pensen quin és l'origen del problema. Els alumnes no han de recollir per escrit el que es parli. Han d'arribar a comprendre que per escollir el que els cal fer, han de tenir tota la informació, analitzar-la, estudiar quines possibilitats tenim i triar en funció d'uns criteris.

Si queda poc temps és millor no començar la discussió, aquesta s'ha de començar i acabar dins d'una mateixa sessió de treball.

Frase o escena: Fer una frase o un dibuix acompanyat d'una frase que sigui com el resum del tema tractat.

Nota: Aquesta lliçó com a resum de l'apartat d'habilitats cognitives és molt important per tant si fa falta és pot dedicar més temps i allargar una sessió.

